

IN MEMORIAM

MARIJA RUS

(1921-2019)

V začetku tega pomladnega meseca nas je mnoge nekdanje dijake novogoriške gimnazije in profesorje vznemirila vest, da je v Brežicah preminula dolgoletna in spoštovana profesorica iskrivega duha Marija Rus. Le komu izmed nas se ob tem ne bi prikradli spomini na prijetna in manj prijetna doživetja iz šolskih klopi, ko smo spregali francoske glagole v vseh časih, pisali spise, prepisovali domače naloge, trepetali pred spraševanjem? Toda šele ko odrastemo, se zavemo, da smo preživeli čudovita najstniška leta in po znanju, ki smo ga usvojili, ugotovimo, kdo so bili naši najboljši profesorji. In Marija Rus prav gotovo sodi mednje.

Marija Rus se je rodila 2. avgusta 1921 v Novem mestu, mami Amaliji, učiteljici v Beli krajini in očetu dr. Jožetu Rusu, knjižničarju v Licejski knjižnici v Ljubljani. Družina, v kateri sta bila še sestra Anka in brat Janez, se je preselila v naše glavno mesto. Marija se je najprej šolala pri Uršulinkah, potem pa na klasični gimnaziji. Po opravljeni maturi se je odločila za študij klasične filologije: A – oba klasična jezika s književnostjo, B – zgodovina starega veka s klasično arheologijo, C – francoski jezik s književnostjo. Njena študijska leta pa je usodno zaznamovala vojna, ki ji je vzela mamo, očeta in brata. Šele februarja 1947 je lahko zaključila študij in opravila zadnji diplomski izpit. Kako je vse to prenesla, se sprašuje in odgovarja v svojem pesniškem prvencu *Pesmi in časi*: »Bila sem mlada, telesno in duševno zdrava, in sem ob vsem, kar sem hudega doživljala, ohranila vero v Boga.«

Aprila 1947 se je zaposlila na nižji gimnaziji v Hrpeljah in nato v Tomaju, kjer je poučevala ruščino in matematiko. Po opravljenem strokovnem izpitu za profesorja srednje šole je bila jeseni 1951 premeščena na gimnazijo v Šempetru pri Gorici. Leto kasneje se je gimnazija preselila v Novo Gorico, kjer je profesorica Rusova ostala do upokojitve 1979.

Na gimnaziji je najprej poučevala latinščino, od septembra 1954 do junija 1980 pa francoščino, »jezik, ki na Primorskem ni imel tradicije,« kot je napisala v zborniku ob petdeseti obletnici novogoriške gimnazije. A to tradicijo je v skoraj tridesetih letih vestnega, vzornega in požrtvovalnega dela s svojimi dijaki uresničila in utrdila prav Marija Rus. V takratni pedagoški stroki so veljale precej konvencionalne oblike in metode poučevanja tujih jezikov, a naša profesorica je ubrala svojo pot, metodo izjemno aktivnega dela in komuniciranja. Zato ji gre pohvala in zahvala vseh generacij novogoriških gimnazijcev, ki so še danes sposobni spregovoriti francosko. Ponosna je bila na odlične uspehe svojih dijakov na tekmovanjih in v življenju sploh. Za vse te

zasluge je po upokojitvi prejela francosko odlikovanje Viteza v redu Akademskih palm.

Po vseh svojih aktivnih letih na Primorskem se je Marija Rus vrnila v Ljubljano, kjer se je posvečala svojim drugim zanimanjem. S široko razgledanostjo, kritičnostjo duha in tenkočutnostjo je prevedla nekaj izbranih pesmi Mallarméja, Valéryja, Baudelaira in Nervalja, ki so bile objavljene v reviji *Primorska srečanja*. Njena stara ljubezen pa je ostala poezija – pesmi, ki jih je ves čas pisala in jih objavljala v primorskih revijah, največ v tržaški *Mladiki*. Pesniško zbirko *Pesmi in časi* je pri tej založbi objavila šele pri sedeminsedemdesetih letih. Z iskrenostjo, a hkrati z duhovno vzvišenostjo v pesmih izpoveduje svoja notranja nagnjenja in čutenja pa tudi svoje doživljanje slovenske zgodovine prejšnjega stoletja. V pesmi *Franceta Balantiča poslednji sonet* v zadnjih stihih vzklíkne:

»O Bog, zasej se v nas in nas izprazni
vsega, kar ni ljubezen, odpuščanje!«

Z Marijo Rus me je povezovala velika ljubezen do francoskega jezika in književnosti, zato sva se večkrat srečali in slišali. Iskreno se je veselila, da sem po desetletnem premoru po njeni upokojitvi spet oživila francoščino na novogoriški gimnaziji. Ko sem jo ob njenem devetdesetem rojstnem dnevu obiskala, sem začutila, da sem svojo srečo lahko delila s skromnim človekom, a velikega duha in srca.

Spoštovana in draga Marija, mirno ste sprejeli *Vabilo na pot*, kot Charles Baudelaire, in odšli tja, kjer

»vse je red, ubranost, mir,
lepota, slast, razkošja vir.«

»Là, tout n'est qu'ordre et beauté,
Luxe, calme et volupté.«

ZDRAVKA KANTE